RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZI GYŰJTEMÉNY SZENT ERZSÉBET HÁZ
3950 Sárospatak, Szent Erzsébet út. 13. | Pf.: 179. | Telefon: +36 47 314 107 | E-mail: info@rkegy.hu

Szakmai Beszámoló

a „ Római katolikus egyházi gyűjtemény tulajdonában lévő 3 műtárgy restaurálása, restaurálási terv alapján." című pályázathoz

Pályázati azonosító: 204111/04013

A szakmai beszámolót a restaurálást végző szakember készítette, a beszámoló ezen nyilatkozat folytatásaként olvasható.

A szakmai beszámoló benyújtásával egyidejűleg jelen beszámolót feltöltjük a saját honlapunkra (www.rkegy.hu) valamint a Hungaricana közgyűjteményi portál oldalára (www.hungaricana.hu).

A sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény a műtárgyak restaurálásához nyújtott pályázati támogatást ezúton is köszöni!

Sárospatak, 2018. február 27.

dr. Szabó Irén
gyűjteményvezető

A Szent Erzsébet/Szent László-zászlókép és a Szent József-kép restaurálási dokumentációja

ÚJ LUKÁCS CÉH
RESTAURÁTOR BT

© Varga Ferenc, 2018

Kiadja az Új Lukács Céh Restaurátor Bt.

Felelős kiadó: Varga Ferenc / festő-restaurátor, műemléki restaurátor szakértő, ügyvezető

H-1071 Budapest, Bajza utca 1.

+36 20 231 9845

vargart@gmail.com

www.lukacsceh.hu

www.facebook.com/lukacsceh

Restaurált műtárgyak:

1. Ismeretlen mester: Szent Erzsébet és Szent László-zászlókép / 2017.37.1
2. Ismeretlen mester: Szent József a gyermek Jézussal / 2016.55.1.1

Tulajdonos:

Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény
H-3950 Sárospatak, Szent Erzsébet út 13.

Szakértői csoport:

Restaurátor:
Varga Ferenc / *festő-restaurátor, műemléki restaurátor szakértő, ügyvezető / Új Lukács Céh Restaurátor Bt, Budapest*

Konzulensek:
Dr. Szabó Irén / *művészettörténész, gyűjteményvezető / Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak*
Dr. Dragon Zoltán / *művészettörténész, főmuzeológus / Ludwig Múzeum, Budapest*

Támogató:

Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiuma

Előszó

1. A sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény két, kiemelkedő műtárgyának kritikussá vált állapota indokolta a már régóta esedékes, restaurátori beavatkozást. A munkálatok elvégzését az Új Lukács Céh Bt-re bízta a Gyűjtemény, a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiuma támogatásával (*pályázati szám: 204111/4013*).

2. A műtárgyak helyreállítása a Céh budapesti műhelyében zajlott, 2017 őszén.

1/1

1/2

1. Szent Erzsébet/Szent László-zászlókép restaurálása

● ALKOTÓ: ismeretlen

● ANYAG: olaj, vászon

● KELETKEZÉSI IDŐ: XIX. század

● MÉRET KERETTEL: 77 x 61 cm

● MÉRET KERET NÉLKÜL: 66,5 x 53 cm

● LELTÁRI SZÁM: 2017.37.1

1. Az egykor templomi zászlóban elhelyezett, kétoldalas vászonképről már korábban eltávolították a zászlótestet. Sokáig – valószínűleg – összetekerve tárolták, melyre a vízszintesen futó gyűrődések, hullámok utaltak. A műtárgy porszennyezett állapotban került átvételre. Az alapozó- és festékréteg megtartása jó volt, bár az erős gyűrődésektől mindkét oldalon, a felületeken egyenletesen eloszolva, kipergések voltak.

2. A műtárgy tisztítása *szalmiákszesszel* zajlott. A hordozó vasalása kézi vasalóval történt.

3. A kiegyenesített kép réteghiányai *Harzo Fix*, vizes tömítőmasszával lettek kipótolva. A felületek új lakkréteget kaptak, melynek anyaga lakkbenzinben oldott *Paraloid B 67.* A hiányok retusa beilleszkedő módon történt a lakkal elkevert, csökkentett kötőanyag-tartalmú *olajfestékkel*. Végezetül lakkspray-vel mattra lett beállítva a képek fénye.

1/1: Átvételi állapot, László-oldal
1/2: Átvételi állapot, Erzsébet-oldal
1/3: Átvételi állapot súrlófényben, László-oldal

1/3

1/4

1/5

1/6

1/4: Átvételi állapot súrlófényben, Erzsébet-oldal
1/3: Átvételi állapot súrlófényben, László-oldal
1/4: Átvételi állapot súrlófényben, Erzsébet-oldal

1/7

1/8

4. A tulajdonossal való, a műtárgy installálásáról folytatott konzultációk során arra az elhatározásra jutottunk, hogy a festménynek nem készül új zászlótest. Az állagmegóvás és a bemutathatóság érdekében viszont egy új díszkeret készült neki, mely lehetővé teszi mindkét oldal teljes láthatóságát, valamint egyben feszítőkeretként is funkcionál.

1/9

A szegőkerettel összefogott, két díszkeret magja fenyő, mely tölgyfurnérral van borítva, tömör tölgyből készült szegőlécekkel díszítve. A feszítés a kereten belül történik. A vászon széleihez húzószél lett felvarrva, melyekbe ringlik lettek ütve. Ezekben megy a madzag, mely az egyik keret hátoldalába vert, apró szögekhez van fűzve. A keret bontása a ragasztást helyettesítő, oldható kötést biztosító rézcsavarok kicsavarásával, majd a szegőkeret egyik oldalsó elemének óvatos kiütögetésével, a fakötések bontásával lehetséges.

1/7: Készállapot, László-oldal
1/8: Készállapot, Erzsébet-oldal
1/9: A ringlis-madzagos feszítőrendszer az Erzsébet-oldalon
1/10: A két – háttal összeforgatott – keretoldal felső szakasza az élük felől nézve
1/11: A szegőkeret nútjába futó keretek
1/12: A szegőkeret alsó lécének helyezése
1/13: A feszítő-díszkeret egyik sarka; a szegőkeret léceinek fakötése és a ragasztást helyettesítő, oldható kötést biztosító rézcsavarok egyike

1/10

1/11

1/12

1/13

2/1

2/2

2. A Szent József a gyermek Jézussal-kép restaurálása

- **ALKOTÓ:** ismeretlen
- **ANYAG:** olaj, vászon / fa
- **KELETKEZÉSI IDŐ:** XIX. század II. fele
- **MÉRET KERETTEL:** 204 x 138 cm
- **MÉRET KERET NÉLKÜL:** 180 x 112 cm
- **LELTÁRI SZÁM:** 2016.55.1.1

1. Átvételkor a műtárgy állapota kritikus volt. A festmény egykor rendszeres liturgikus használatban lehetett, valószínűleg templomi, vagy körmeneti kép volt, melyet – alkalom adtán – még díszítettek is. A használatból fakadóan sok, jelentős károsodás érte, melyeket folyamatosan javítgattak az idők során. Ezek, a szakszerűtlen beavatkozások újabb károsodásokat okoztak a tárgynak.

A hordozón több, függőleges irányú, előoldali behatás következtében keletkezett szakadás volt, melyeket a hátoldalra enyvesen ragasztott vásznakkal, papírokkal javítottak. Az enyv zsugorodása folytán a műtárgy hordozója erősen összehullámosodott. Az alapozó- és festékréteg a szakadások környékén pergett, helyenként hiányos volt. A műtárgyat porszennyeződés borította, a képfelületen elváltozott lakkréteg volt.

Vakkerete jó megtartású, de feszítési rendszere átgondolatlan volt, ugyanis csak a két alsó sarkát készítették ékelhetőre. Függőleges keresztmerevítője törött volt.

2/3

2/1: Átvételi állapot, előoldal
2/2: Átvételi állapot, hátoldal
2/3: Átvételi állapot súrlófényben, előoldal, részlet
2/4: A vászon hátoldala félbetisztítva

2/4

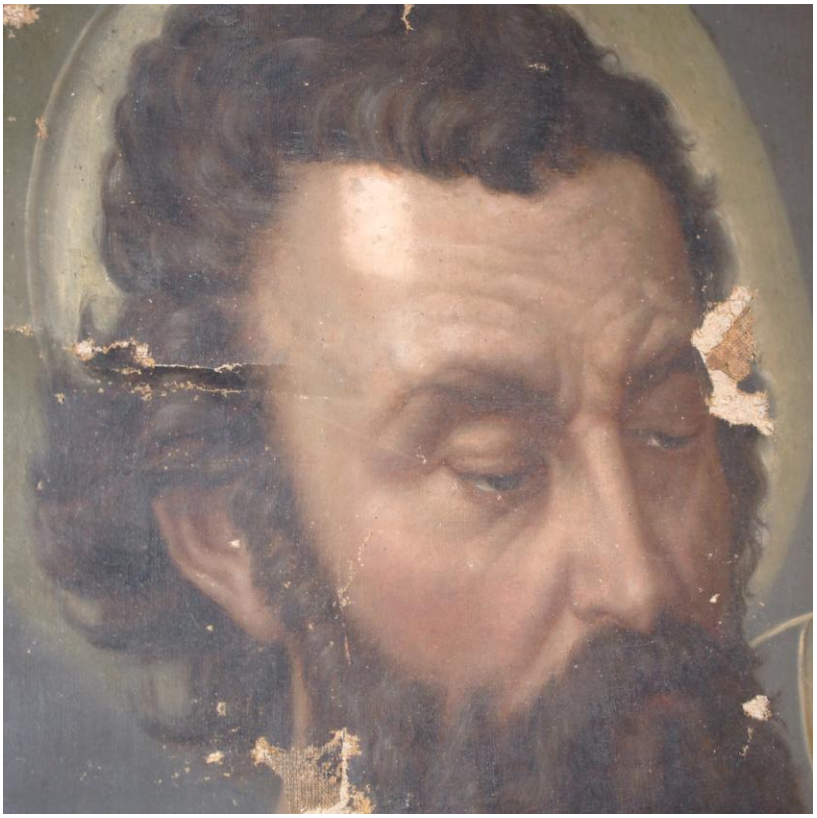

2/5

2/6

A díszkeret fenyőmagra ragasztott tölgyfurnéros, tömör tölgy díszítőlécekkel. Szerkezete megfelelő megtartású volt. Utólagosan az ív alatti fakötéseket felszögelt bádoglemezekkel erősítették. A felületet erősen elváltozott lakk- és olajréteg borította. A furnérozás – valószínűleg nedvesség hatására – több helyen elvált az alaptól. A kereten lángformájú égésnyom és szöglyukak vannak. Ezek utalnak leginkább a liturgikus használatra, hiszen gyertyát égettek előtte, illetve virágfüzéreket szögelhettek rá.

2/7
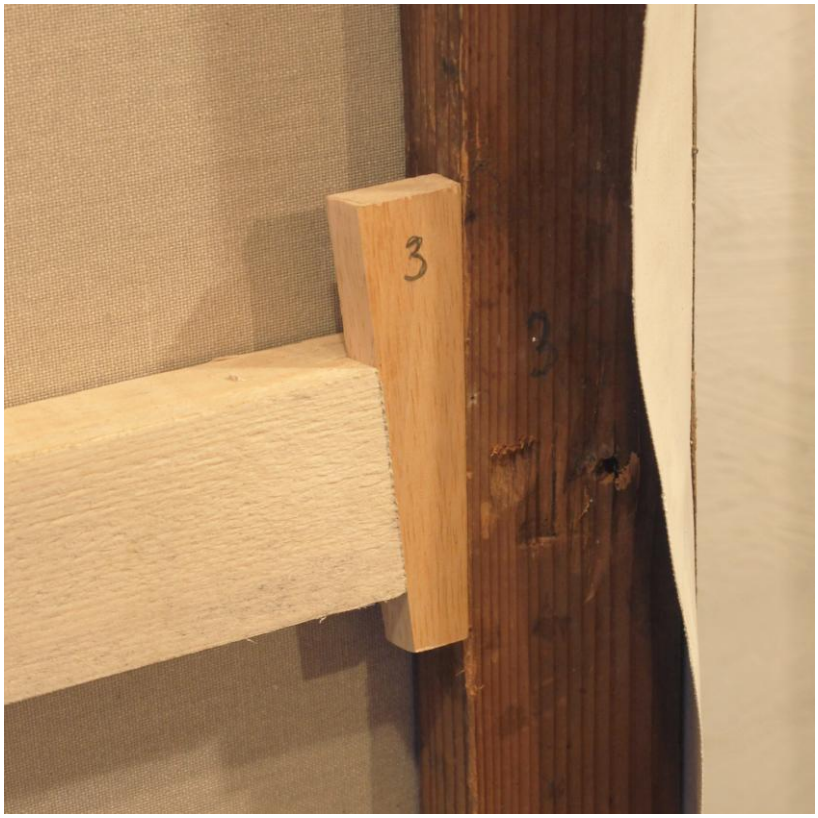
2/8

2/9

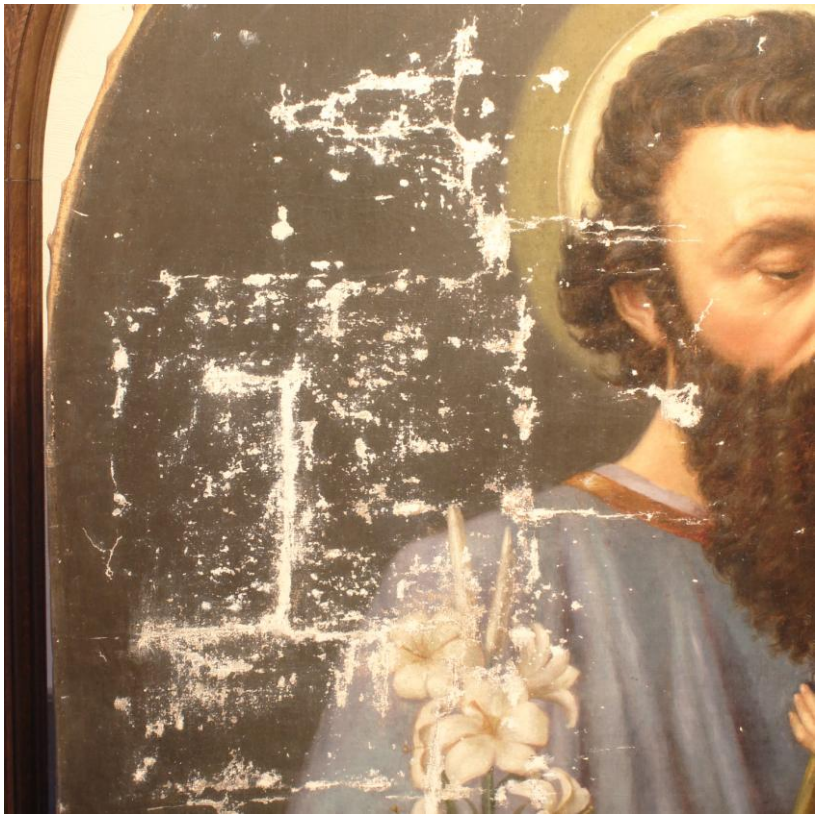

2/10

2. A restaurálás – a vakkeretről való lebontást követően – a hátoldali leragasztások nedvesítéses eltávolításával kezdődött, majd a hátoldal mechanikus tisztításával. Az előoldali feltárás *Alkonekkel* zajlott.

A hátoldali foltozások alatt a vászon csak kismértékben volt szennyezett, amiből az következhet, hogy ezeket a javításokat nem sokkal a festmény elkészültét követően végezték. Egyikük egy, a XX. század elejéről származó, iskolai füzet szecessziós mintákkal díszített borítója volt *(mellékletben csatolva)*, ami alapján azt feltételezhetjük, hogy a műtárgy – legkorábban – a XIX. század második felében, esetleg végén készülhetett.

3. A feltárt kép hátoldalról lakkbenzinben oldott *BEVA-diszperziós* szilárdítást kapott. A vékony hordozó rossz megtartása indokolta a dublírozást, mely során a kép egy akrillal alapozott vászonra szintén *BEVA*-val lett – vasalás mellett – felrögzítve.
A részben ékelhető vakkeret ékelhetővé lett átmunkálva, hogy megfelelően tudja fogadni és feszíteni a dublírozott vászonképet. Mindkét keresztmerevítője le lett cserélve, az íves szakasz is meg lett bontva, és az új konstrukcióban az eredeti (az alsó sarkokban alkalmazott) megoldással készültek a félfecskefarkú ékrendszerek. A két új léc anyaga fenyő, az ékek tölgyből készültek. Erre, az átalakított vakkeretre került fel a kép.

4. A konzervált és újrafeszített festmény nagyobb vászonhiányai alapozott vászonnal lettek kiegészítve, a kisebbek, valamint az alapozó- és festékréteg-hiányok pedig – az előző műtárgynál is alkalmazott – *Harzo Fix*-szel. A festmény felülete ezután lakkbenzinben oldott *Paraloid B 67*-es lakkot kapott, majd az esztétikai helyreállítás a lakkal elkevert, csökkentett kötőanyag-tartalmú *olajfestékkel* készült, beilleszkedő módon.

5. A díszkeret feltárása 10 %-os kálium-hidroxiddal zajlott. Az elvált furnérozás, illetve a pótlások Palma Fa Vízállóval lettek ragasztva. A kisebb hiányok javítóviasszal lettek tömítve. A felületek felcsiszolását és polírozását követően a keret viaszbevonatot kapott, mely szintén fel lett polírozva.

6. A munkafolyamatok végeztével a festmény rézpántokkal lett visszarögzítve a díszkeretbe.

2/5: Kutatóablak az előoldalon
2/6: Feltárt, dublírozott és újrafeszített állapot, előoldal
2/7: Feltárt, dublírozott és újrafeszített állapot az ékelhetővé átalakított vakkerettel, hátoldal
2/8: Az egyik félfecskefarkú ék.
2/9: Tömített állapot
2/10: Tömített állapot, részlet

2/11

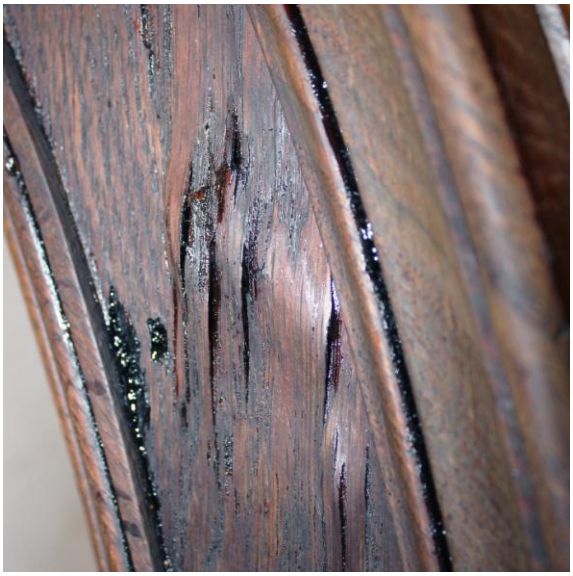

2/12

2/13

2/14

2/11: A díszkeret elvált furnérozása súrlófényben
2/12: A díszkeret elvált furnérozása
2/13: Kutatóablak a díszkereten
2/14: Készállapot